

2. Виленский М.Я., Ключник П.И. Социальная активность учителя: сущность, структура, критерии, процесс формирования // Теория и практика физической культуры. – 1990. – №12. – С. 29-31,35.
3. Емельянов Ю.Н., Кузьмин Е.С. Теоретические и методические основы социально-психологического термина. – Л., 1985. – 185 с.
4. Зубанова Н.Ю. Зміст та структура професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя фізичної культури // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХХІІІ, 1998. – №2. – С. 5-7.
5. Каргаполов Э.П. Социальная модель преподавателя физической культуры. // Теория и практика физической культуры. – 1980. – №1. – С. 39-41.
6. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя. – М., 1990. – 119 с.
7. Решетень И.Н., Мелия М.И. Перспективы совершенствования психологической подготовки студентов институтов физической культуры // Теория и практика физической культуры. – 1987. – №4. – С. 17-18.
8. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості: Навчальний посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.
9. Чесноков Н.Н. Подготовка специалистов в области физической культуры и спорта и общегуманистические тенденции современного общественного развития // Спорт, духовные ценности, культура: теоретические концепции и прикладные программы.-М.: Гуманитарный Центр "СпАрт" РГАФК. – 1997. – Вып. 6. – С. 17-25.
10. Щербіна С. Формування активної професійної позиції у майбутніх педагогів // Рідна школа. – 2001. – №1. – С. 66-69.

Надійшла до редакції 16.02.2009 р.

УДК 371.124:796

Черняков В.В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА АКТИВНІСТЬ – ЕФЕКТИВНА ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка

У статті розглядається проблема соціально-педагогічна активність вчителя фізичної культури як форма реалізації компетентності.

Ключові слова: вчитель фізичної культури, соціально-педагогічна активність, професійно-педагогічна компетентність.

Annotation. Chernyakov V.V. Socially-pedagogical activity – the effective form of realization of is professional-pedagogical competence of the teacher of physical culture. In article the problem of socially-pedagogical activity of the teacher of physical culture as forms of realization of his is competence is considered.

Keywords: the teacher of physical culture, the socially and pedagogical activity, professional-pedagogical competence.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство як ніколи потребує спрямування ціннісних орієнтацій населення на зміцнення фізичного здоров'я. Провідною дієвою особою у спрямуванні ціннісних орієнтацій школярів на здоровий спосіб життя постає вчитель фізичної культури, його фахова діяльність, яка в значній мірі ґрунтується на професійно-педагогічній компетентності та визначається рівнем його соціально-педагогічної активності.

Саме тому одним з найважливіших завдань сучасної системи освіти є: фахова підготовка вчителів з високим рівнем професійно-педагогічної компетентності, фізичної підготовленості та організаційних здібностей; розвиток загальнолюдських та морально-вольових якостей майбутніх фахівців; формування особистості педагога з високим рівнем розвитку його соціальної позиції та соціально-педагогічної активності [3].

Аналіз літературних джерел. Сучасний стан розвитку суспільства в Україні обумовлює зростання значимості педагогічної праці, оскільки саме система освіти має забезпечити для кожного громадянина нашої країни реальні умови для повноцінного розвитку, підвищення загальнокультурного рівня, самовдосконалення й самовиховання [6].

Формування системи життєвих цінностей учнівської молоді показує, що рівень працездатності, стан здоров'я і навіть професійне майбуття школярів значною мірою залежать від ефективності їхнього фізичного виховання. Ось чому винятково важливі завдання в справі підготовки підростаючого покоління до сучасного життя покладаються на вчителя фізичної культури [9].

Вчитель не народжується суспільно активною особистістю – він набуває соціально значущих рис в процесі свого педагогічного становлення та в процесі набуття фахових знань. Активність особистості майбутнього вчителя полягає в єдності відображення, вираження та реалізації зовнішніх та внутрішніх тенденцій у суспільстві. Саме вчитель покликаний демонструвати ціннісний спосіб моделювання змісту суспільно значущої діяльності, спілкування й поведінки, за яких особистість має набувати можливості самостійного існування як система в міжособистісному просторі [5].

Разом із тим учні сучасної школи прагнуть бачити такого вчителя, який на високому рівні володіє новітніми технологіями й методиками навчання, що дозволяє йому на належному рівні забезпечувати повноцінний фізичний розвиток учнівської молоді [4, 7], який не тільки на високому професійному рівні проводить навчання й виховання школярів засобами фізичної культури, а й у достатній мірі володіє такими якостями як ініціативність, активність, творчість, організаційні якості, відчуття новизни тощо [1].

Мета роботи полягає у визначенні діяльнісної характеристики соціально-педагогічної активності вчителя фізичної культури як ефективної форми реалізації його професійно-педагогічної компетентності.

Результати дослідження. Одним з напрямів оновлення та перетворення українського суспільства є оновлення змісту системи освіти у вищих навчальних закладах на основі гуманізації методів навчання. Пріоритетним завданням вищого навчального закладу з позиції соціального замовлення суспільства є поєднання формування особистої індивідуальності педагога та його відповідальної суспільно активної діяльності, творчої особистості та високого професійно-педагогічного рівня її підготовленості.

Враховуючи суспільне замовлення та аналізуючи сучасний рівень системи освіти необхідно визнати, що одним з найважливіших завдань сучасної вищої фізкультурної освіти постає проблема формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури на засадах соціально-педагогічної активності.

Соціально-педагогічну активність вчителя ми розглядаємо як найвищу форму активності педагога, яка формується на основі його педагогічної компетентності та ґрунтується на розвинутому соціальному світогляді. Вона спрямовується не тільки на забезпечення навчального процесу, а й на всебічне формування особистості школяра.

Під соціально-педагогічною активністю ми розуміємо педагогічну активність та спрямованість соціальних орієнтацій педагога, котрі визначаються мірою інтенсивності діяльності особистості в процесі взаємодії із суспільством та яка виконує функції соціальної орієнтації в ній, перетворення її відповідно до вимог високоморального суспільства. Соціально-педагогічна активність вчителя фізичної культури спрямовується, перш за все, на збереження та підвищення рівня особистих професійних знань, умінь та навичок, вивчення та використання передового педагогічного досвіду та активне впровадження педагогічних ідей з метою формування всебічно розвинутої особистості кожного вихованця.

Соціально-педагогічна активність це особлива якісна форма активності педагога, яка характеризується, специфічним синтезом психічних, фізіологічних та фізичних функцій організму людини [8], повноцінним включенням у суспільно-педагогічну діяльність. Вона має бути спрямована на становлення фізичного здоров'я учнівської молоді, на формування вищих моральних цінностей майбутньої особистості, на становлення її світогляду, допомогу молодій людині у визначенні свого індивідуального призначення в суспільстві. Їй притаманні наступні інтегральні властивості:

- соціальна властивість особистості, яка проявляється в педагогічній діяльності,
- соціальні орієнтації та установки особистості,
- рівень інтенсивності діяльності, що вимірюється кількісно-якісними характеристиками,
- інтегральна властивість особистості, в якій проявляються такі її якості, як ініціативність, самостійність, відповідальність, дисциплінованість, креативність тощо.

Соціально-педагогічна активність майбутнього вчителя фізичної культури на різних стадіях входження в педагогічну діяльність залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. Вона проявляється в таких сферах суспільного життя: а) навчальна діяльність, б) фізкультурно-оздоровча діяльність, в) громадська діяльність, г) самоосвітня діяльність, д) трудова діяльність, е) художня самодіяльність, ж) захоплення.

Вона показує рівень сформованості професійно-педагогічної компетентності та глибину розуміння педагогом розвитку суспільних процесів, відображає характер і спрямованість його

суспільно-перетворюючої педагогічної діяльності в напрямку сприяння формуванню високоморальних цінностей підростаючого покоління.

Ефективність та значення соціально-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури як важливої форми практичної реалізації його професійно-педагогічної компетентності визначається ефективністю передачі знань, умінь та навичок, якістю набуття навичок та розвитку творчого потенціалу школярів, широким використанням фізкультурно-оздоровчих та спортивних засобів фізичного виховання в різних сферах суспільного життя, веденням пропаганди здорового способу життя, рівнем інформативності особистого прикладу вчителя фізичної культури в аспекті рухової активності, рівнем сформованості в учнів потреби у заняттях фізичними вправами [2].

Для ефективного оцінювання сформованості соціально-педагогічної активності вчителя фізичної культури в процесі його фахової діяльності ми пропонуємо використовувати наступні показники, які розкривають значущі якості та рівень прояву соціально-педагогічної активності:

- рівень сформованості професійно-педагогічної компетентності педагога;
- ступінь усвідомленої сформованості потреби у соціально-педагогічній активності та шляхи її реалізації;
- характер та значущість соціальних функцій вчителя у педагогічній діяльності;
- характер складності та рівень творчості у діяльності;
- яскравість емоційно-вольових та моральних проявів особистості у фізкультурно-оздоровчій діяльності (самостійність, наполегливість, принциповість, вимогливість, відповідальність, дисциплінованість);
- ступінь задоволеності та ставлення до соціально-педагогічної діяльності;
- рівень самоорганізації, самоосвіти, самовиховання та самовдосконалення у фаховій діяльності;
- системність, глибина та якість засвоєння науково-практичних знань у сфері фізичної культури та творче їх використання у фаховій діяльності;
- широта діапазону та систематичність використання знань, умінь, навичок та досвіду фізкультурно-спортивної діяльності у забезпеченні пропаганди здорового способу життя, формуванні в школярів потреби до занять з фізичної культури в навчально-пізнавальній та фаховій діяльності.
- рівень особистого фізичного розвитку та усвідомлене ставлення до його удосконалення;
- вміння ефективно використовувати засоби, методи, вміння та навички, які виступають необхідною умовою фахової майстерності;

Важливим критерієм оцінювання соціально-педагогічної активності вчителя фізичної культури в структурі фізкультурно-оздоровчої діяльності постають його ціннісні орієнтації, які тісно пов'язані з емоційною та пізнавальною сторонами особистості, котрі відображають її змістовну спрямованість. Водночас характер спрямованості цієї особистості залежить переважно від того, який особистісний сенс має система його цінностей, оскільки вона визначає дієвість ставлення індивіда до тих об'єктів, задля яких ця діяльність здійснюється.

Висновки: 1. Поєднання професійно-педагогічної компетентності вчителя фізичної культури та потенціалу виховного впливу засобів фізичної культури дозволяє йому значно покращити стан фізичного виховання в школі шляхом прояву ним соціально-педагогічної активності. 2. Соціально-педагогічну активність майбутнього вчителя фізичної культури слід розглядати як інтеграційну якість особистості майбутнього педагога, умову та передумову його ефективної педагогічної діяльності, складне особистісне новоутворення, що інтегрує фахову культуру та ґрунтується на його професійно-педагогічній компетентності, педагогічній майстерності, здатності до самоосвітньої навчально-пізнавальної діяльності, спрямованості на професійне самовдосконалення та самореалізацію.

Перспективи подальших досліджень передбачають встановлення взаємозв'язку між рівнем сформованості професійних цінностей майбутнього вчителя фізичної культури та розвитком його професійно-педагогічної компетентності.

Література

1. Величко С.П. Соціально-психологічні чинники формування творчої педагогічної діяльності вчителя // Педагогіка і психологія. –1996. – №3. – С. 159-164.
2. Горбенко А.В. Оценка значимости квалифицированного специалиста в сфере физической культуры и спорта // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХХІІІ, 1999. – №15. – С. 45-48.

3. Дзундза А.І. Фізичне виховання – чинник всебічного розвитку особистості майбутнього фахівця // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2002. – №13. – С. 9-15.
4. Зязюн І.А., Лебедик Н.П. Социальная зрелость и педагогическое мастерство будущего учителя // Советская педагогика. – 1991. – №6. – С. 74-78.
5. Монарьов Р. Особливості вивчення категорії „соціально-професійна активність особистості майбутнього вчителя” // Рідна школа. – 2007. – №4. – С. 14-17.
6. Національна Доктрина розвитку освіти в Україні // Освіта України. –2002. – №33. – С. 4-6. – 23 квітня.
7. Сметанський М. Соціально-педагогічні умови професійного становлення вчителя // Рідна школа. – 1995. – №5. – С. 26-28.
8. Твердохлеб М. Соціальна активність – засіб сучасного виховання учнів початкових класів // Рідна школа. – 2007. – №9. – С. 41-43.
9. Чесноков А.В. Формирование профессиональных качеств педагога по физической культуре // Теория и практика физической культуры. – 2001. – №10. – С. 18-21.

Надійшла до редакції 16.02.2009 р.

УДК 371.134:613:5

Жара Г. І.

ЗМІСТОВЕ ТА ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ НА ЗАСАДАХ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка

Компетентнісний підхід до змісту сучасної вищої освіти вимагає професійно орієнтованої практичної підготовки фахівця. У межах викладання дисципліни „Методика навчання основ здоров'я” здійснюється підготовка майбутнього вчителя до формування в учнів валеологічних понять на засадах міжпредметних зв'язків шкільних природничих курсів.

Ключові слова: *підготовка вчителя, формування валеологічних понять, міжпредметні зв'язки, компетентність.*

Annotation: *Zhara H. I. The teachers preparation to the use of intersubject connections as a facility of valeologic concepts forming in the school course of basis of health. The competence approach to the update of maintenance of modern high education requires the professionally oriented practical preparation of specialists. Within the limits of discipline „Method of bases of health schooling” teaching is carried out the preparation of future teacher to forming for pupils of valeologic concepts on principles of intersubject connections of school natural courses.*

Key words: *future teacher preparation, valeologic concepts forming, intersubject connections, competence.*

Постановка проблеми. Концепція компетентнісного підходу в сучасній вищій освіті вимагає професійно орієнтованої практичної підготовки майбутнього фахівця, метою якої є формування у студентів комплексних професійних умінь.

Уміння формувати у школярів валеологічні поняття на засадах міжпредметних зв'язків шкільних природничих курсів для майбутнього вчителя основ здоров'я є дуже важливим, оскільки дозволяє вирішити цілу низку проблемних питань, що постають при викладанні даного курсу. Це й економія часу на уроці, й розширення перспектив інтегрованого вивчення понять, і можливість більш повного узагальнення знань учнів [3], а також посилення зацікавленості вчителя у роботі і, як наслідок, підвищення якості викладання предмета [6].

Для формування у студентів готовності до здійснення подібної діяльності виникає необхідність в удосконаленні змісту їх підготовки і виробленні відповідної технології навчання, яка б дозволила розвинути практичні навички.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як було показано у наших попередніх публікаціях [2, 3, 5], використання на уроках міжпредметних зв'язків основ здоров'я з природознавством, біологією та

© Жара Г. І., 2009